

VRIENDEN

OOSTENDE

MU.ZEE

Nr. 92

bpost
PB-PP
BELGIË(N) - BELGIQUE

DE
B
O
B
B

↳ Ensor, La sainte famille, 1910-1913.

jaargang 23 | Driemaandelijks tijdschrift | oktober-november-december 2022
Identificatienummer: P006345

Afgiftekantoor Oostende 1
Verantw. uitgever: Martine Meire, voorzitter | Roekstraat 4 | 8400 Oostende

Excerpt uit de toespraak van Martine Meire op de Algemene Vergadering van 21 mei 2022 waarin zij als voorzitter Jacques Mertens opvolgde.

Onze voorzitter Jacques Mertens nam in 2016 de fakkel over van de betreunde stichtend voorzitter Roland Laridon die om gezondheidsredenen ontslag nam. De afgelopen zeven jaar heeft Jacques Mertens onze vereniging geleid met scherp inzicht, met zachte hand en gesmaakte bijdragen in Pro Luce. Ik wil Jacques uitdrukkelijk bedanken voor zijn inzet als voorzitter, en ben dankbaar dat hij aanblijft in het bestuur, als wijze nestor.

Er rust een zware taak op de schouders van een voorzitter. Immers, je wilt dat de vereniging groeit en bloeit, dat een interessant programma wordt gerealiseerd en dat de sfeer goed zit. Een dynamische bestuursploeg is dan onontbeerlijk. En dat zit goed bij ons bestuur:

Jacques Mertens, sinds 2007 bestuurder, met zeven jaar voorzitterschap, is zoals gezegd de wijze nestor die graag en goed schrijft.

Ook sinds 2009 is Joël Nieuwenhuysse penningmeester bij onze vereniging. Hij doet dat schitterend: steeds stipt en nauwkeurig.

Johan Van Roose is secretaris van de Vrienden sinds 2009. Hij is een dynamische ledenwerver en houdt de cijfers van de ledenaantallen nauwgezet bij.

Femke Simonis is onze gedreven redactiesecretaris van Pro Luce. Zij heeft het bestuur vervoegd in 2011.

Johan De Vylder werd als bestuurder verkozen in 2018. Hij is onze vertegenwoordiger bij de Cultuurraad Oostende waar hij zetelt in de deelraad Kunsten en Erfgoed. Hij zorgt tevens voor de verzending van ons tijdschrift Pro Luce.

Vorig jaar, in 2021 dus, werd ons jongste bestuurslid verkozen: Gregory Boite. Hij nam de functie van notulist van de bestuursvergaderingen van mij over. Hij nam ook het initiatief om een facebookpagina van de Vrienden te ontwerpen. Op die manier willen wij nauwer contact houden met onze leden. Ik nodig jullie allen uit om onze Facebookpagina 'leuk te vinden' en zo op de hoogte te blijven van nieuws. Uiteraard is de Facebookpagina (zie ook p. 11) aanvullend op Pro Luce waarin u alle informatie kunt vinden. Ook onze website blijft een belangrijk medium voor achtergrondinformatie.

U merkt het: onze bestuursploeg is divers naar leeftijd toe, ook de man/vrouwvertegenwoordiging is goed. Zoals bijna alle verenigingen in Vlaanderen ontbreken gekleurde personen in de besturen of zelfs als leden. Dat is bij ons niet anders.

Een vereniging bestaat maar bij de gratie van de leden. Het verheugt het bestuur dat we opnieuw veel meer dan 300 leden tellen, 361 om precies te zijn, evenveel als voor de covidpandemie en dat is een opsteker. Het is geen geheim dat verenigingen het moeilijk hebben, al voor de pandemie en dat is alleen nog maar versterkt door covid. Men vindt geen bestuursleden, het ledenbestand veroudert en er is geen nieuwe instroom. Zo hebben in Oostende een vijftal verenigingen opgehouden te bestaan na de pandemie.

We merken ook een verschuiving in het vrijetijdspatroon van de gemiddelde Vlaming. Daar waar 20 jaar geleden deelname aan het verenigingsleven belangrijk was, is dat nu afgenomen en evolueren de Vlamingen naar 'shoppinggedrag': ze gaan naar festivals, cultuuraanbod van steden en gemeenten, concerten, ... zonder dat ze nog lid hoeven te zijn van een vereniging. Participatie blijft dus belangrijk, alleen is het minder gestructureerd. De vraag stelt zich of in de toekomst het verenigingsleven nog relevant zal zijn en hoe het middenveld zich zal organiseren.

Ik geloof sterk in een netwerkcultuur: verbondenheid en samenwerking met andere organisaties is een troef. Zo kunnen wij bogen op een goede samenwerking met Mu.ZEE: onze vereniging is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering en in de Raad van Bestuur van Mu.ZEE, met raadgevende stem. In elke vergadering kunnen wij een inbreng hebben. De verbondenheid met Mu.ZEE blijkt ook uit de aanwezigheid van talrijke Vrienden op de diverse manifestaties van Mu.ZEE.

De netwerkgedachte houdt in dat wij contact hebben met andere vriendenverenigingen via de organisatie Federatie van Vrienden van de Musea van België. Onze vereniging is lid van deze koepelorganisatie en kan er contacten leggen met andere vriendenverenigingen. Zo denk ik dat het belangrijk zal zijn om contacten te leggen met de Vrienden van het KMSKA in Antwerpen met het oog op het Ensorjaar 2024.

Maar ook met andere verenigingen in Oostende is een goede relatie belangrijk. Ik denk aan Bildnis (de opvolger van de Vrienden van het PMMK), maar ook aan de fondsen (Willemsfonds, Vermeylenfonds, Davidsfonds, Masereelfonds). Samenwerking op het vlak van museumreizen, cultuurprojecten of lezingen kan een meerwaarde zijn.

Vrienden van Mu.ZEE als belangenbehartiger voor kunstenaars

De Vrienden van Mu.ZEE moeten hun rol van belangenbehartiger voor kunstenaars blijvend waarmaken. We tellen heel wat kunstenaars onder onze leden en vermelden hun tentoonstellingen in Pro Luce in de rubriek Leden-kunstenaars stellen ten toon. Daarnaast organiseren wij geregeld atelierbezoeken (dat was iets moeilijker in covidtijden), maar we nemen die draad zeker weer op. Kunstenaars zijn als kanaries in de koolmijn: zij detecteren trends in de maatschappij, kaarten gevoelige thema's aan of houden ons een spiegel voor.

Ontmoeting en verbondenheid zijn het cement onder de leden van een vereniging. Wij appreciëren ook de bijdragen van onze leden in ons tijdschrift: in de rubriek 'De keuze van...' ontdekt u welke kunstwerken onze leden verkiezen. Hebt u ideeën voor bijdragen of nieuwe rubrieken, laat dat gerust weten aan Femke Simonis, de redactiesecretaris van Pro Luce.

Het verheugt ons dat onze leden talrijk aanwezig zijn op deze Algemene Vergadering in een sfeer van gemoedelijkheid en kameraadschap. In dit moment van verbondenheid heffen we samen het glas, een heildronk op de liefde voor de Kunsten.

Martine Meire, voorzitter

WANDTAPIJT 'DE INTREDE VAN CHRISTUS TE BRUSSEL'

Een kunstwerk kiezen dat een nauwe band heeft met de stad Oostende, was een evidente keuze. Niet alleen is de welbekende schilder James Ensor (1860-1949) onlosmakelijk verbonden met de stad, bovendien speelde deze figuur een invloedrijke rol op persoonlijk vlak. Op negenjarige leeftijd kreeg ik namelijk op school een opdracht waarin ik mijn creativiteit kon botvieren: maak een tekening waarin het masker als motief een centrale plaats inneemt. Ik haalde de mosterd bij de affiche van het toenmalige Bal Rat Mort uit 1999. Kort daarna bracht ik voor het eerst een bezoek aan de toen lopende tentoonstelling 'James Ensor: de foto's & de roem' in het Museum voor Schone Kunsten. Meteen werd mijn interesse en leergierigheid aangewakkerd door deze schilder. Een sneeuwbaaleffect volgde snel, met vele bezoeken aan het MSK met tentoonstellingen als 'James Ensor. De volledige verzameling' en 'Ensorgrafiek in confrontatie'. De ontluikende passie voor geschiedenis, kunst en cultuur die hiervan een resultante is, laat me zoveel jaren later met blijheid dit stuk schrijven voor Pro Luce, een tijdschrift dat een breed spectrum brengt van het Oostendse culturele leven

Wandtapijt 'De intrede van Christus te Brussel van Gibau

In 2010 kwam ik voor het eerst in aanraking met dit werk tijdens de expo 'Bij Ensor op bezoek' in Mu.ZEE toen ik er in de maand juli vakantiewerk deed. Mijn verbazing was groot toen ik het aanschouwde. Gedateerd in 2008, is het wandtapijt een recente creatie door de vervaardiger Gibau, die zich baseerde op een tapijntontwerp van Ensor zelf en door hem ingekleurd in 1930, naar aanleiding van de eeuwviëring van de Belgische onafhankelijkheid. De boot werd toen afgehouden om het ontwerp in textiel te vervaardigen, wegens te hoge kosten. Het tapijt dat zich in de collectie van Mu.ZEE bevindt, kwam er via een langdurige bruikleen door de Stad Oostende, die deze schenking door bemiddeling van ons erelid Xavier Tricot kon verkrijgen. Het tapijt is handgeknoopt in China en is gespannen op een spieraam. Met afmetingen van 425 x 257 cm is het tapijt iets kleiner dan het schilderij. Normaliter zouden hiervan drie exemplaren gemaakt zijn. Dit stuk is echter als enige in uitvoering gebracht.

De aanspreekbaarheid van 'De Intrede van Christus te Brussel' laat zich voelen op diverse manieren. Dit pamfletachtige werk heeft bij de eerste impressie een geslaagd kleurgebruik. Zowel de veelvoud van kleuren als de vormen komen op je af, waarbij je als toeschouwer een overweldigende indruk krijgt. De driedelige compositie, die bestaat uit Christus in de achtergrond, de fanfare in het midden en de carnavalsfiguren op het voorplan, laat al

meteen vermoeden dat er een achterliggende betekenis aan dit werk verbonden is. Ensor schilderde het werk in 1888-1889, niet lang nadat zijn vader overleden was (1887) en Oostende een periode kende van sociale onlusten. Bovendien kreeg zijn werk vanuit Brussel als kunstencentrum heel wat kritiek te verduren. Hij zet als miskend kunstenaar op fantastische en sarcastische wijze de kunstkritiek te kijk. Meer nog, via het demaskeren toont hij via het masker het ware gelaat van diverse maatschappelijke geledingen: de kerk, de staat, het leger, de bourgeoisie.

Ensors vereenzelviging met de Christusfiguur, gezeten op een ezel, toont zijn lijden als kunstenaar. Met zijn 'intrede' in het artistieke Brussel, voortgestuwd door een zee van figuren, verzekert hij zich van zijn eigen kunnen. Ensor schreef immers de volgende woorden: "*Je crois que je suis un peintre exceptionnel.*"

'De intrede van Christus te Brussel', James Ensor, 1888

Na enkele omzwervingen in binnen-en buitenland is het originele schilderij sinds 1987 te zien in het J. Paul Getty Museum in Los Angeles: helaas een donkere episode in de Belgische kunstgeschiedenis om dit Ensoriaanse magnum opus overzee te laten verhuizen.

Gregory Boite,
bestuurslid

Hier woonde... Alice Frey

Gevel Vindictivelaan 14

Ze is in Oostende bekend, zekers bij trouwers, want in het stadhuis wordt hun huwelijk ingezegend in de Alice Freyzaal.

Alice Frey (Antwerpen, 1895 – Oostende, 1981) was de dochter van de Lotharingse instrumentenbouwer Pierre-Jacques Frey. Haar moeder Léontine Brand stamde uit een familie van opticiens.

Trouwzaal Stadhuis (= Alice Freyzaal)

Het gezin bracht regelmatig de zomermaanden door in Oostende en verbleef er tijdens de Eerste Wereldoorlog. In 1914 maakte Alice Frey kennis met James Ensor die haar aanmoedigde om te gaan schilderen en haar zelfs enkele schilderlessen gaf. Zo kon zij zich de enige leerling van de Oostendse meester noemen.

Na de oorlog zette ze haar schilderstudies voort aan de kunstacademie van Antwerpen, als leerling van Julien De Vriendt en Félix Gogo. Samen met de Antwerpse dichter Paul Neuhuys richtte ze de avant-gardegroep Ça Ira op. Bovendien was Alice Frey een van de stichtende leden van de groep Lumière, waartoe ook Joris Minne behoorde (zie Pro Luce nr. 91, p. 7). Medeoprichter en kunstrecensent Roger Avermaete schreef in 1920 lovend over het talent van Alice Frey.

Ze experimenteerde met diverse kunstrichtingen om haar talent te ontwikkelen: het expressionisme, de abstracte kunst, het futurisme, met een licht dromerige stijl die neigde naar het magisch realisme. In die melancholische-poëtische stijl wordt ze vergeleken met Marc Chagall.

Ook als illustratrice is Alice Frey actief geweest, met illustraties in het poëtisch werk van Maurice Carême en Paul Neuhuys, bij verhalen van Dominique Rolin en een boek van Robert Poulet.

Een zelfportret van Alice Frey (1935), olieverf op doek

Na haar Antwerpse periode trok ze in 1931 voor langere tijd naar Brussel met haar man, de kunstcriticus Georges Marlier. Na zijn dood in 1968 vestigde ze zich in Oostende, in de residentie Riviera aan de Vindictivelaan 14. Op latere leeftijd werd ze volledig doof en vereenzaamde. Ze stierf op 30 augustus 1981.

Een deel van haar collectie liet ze na aan de stad Oostende die er de trouwzaal in het stadhuis mee decoreerde, de voor huwelijksplechtigheden bekende Alice Freyzaal.

Het grootste deel van haar schilderijen werd geveild en raakte zeer verspreid.

Femke Simonis

Wij gedenken

Op 19 mei 2022 is ons Vriendenlid Francine Vranckx overleden. Wij betuigen de familie ons medeleven.

Bestuur en redactie

Terugblik op expo Antony en Garden Party

Op vrijdag 8 juli waren de Vrienden talrijk aanwezig voor de rondleiding door de tentoonstelling 'Oostende door de lens van Antony'. Er waren vier gidsen voor deze rondleiding, onder wie Martine Meire, onze nieuwe voorzitter en curator van de tentoonstelling, Bart Plasschaert, schepen van Vrije Tijd en Dirk Beirens van de gidsenkring Lange Nelle en lid van de Vrienden. Het was een verrijkende ervaring om kennis te maken met de diverse aspecten van Oostende tijdens het interbellum en ook na WO II: het vissersleven, zee, strand en haven, kursaal en hotels, kunstenaars, het koningshuis en het verenigingsleven.

Op deze zonovergoten dag in de zonovergoten zomer van 2022 was de bijeenkomst op de Garden Party een groot succes. De meer dan 120 aanwezige Vrienden genoten van de rijkelijk door het bestuur geschonken dranken en versnaperingen en praatten geanimeerd over al hun gemeenschappelijke interesses, tot bijna zonsondergang in de intussen schaduwrijke tuin naast de Venetiaanse Gaanderijen.

Femke Simonis

👉 Voorzitter Martine Meire, curator van de tentoonstelling, als een van de vier gidsen.

👉 Groep Vrienden met Dirk Beirens als gids.

👉 Derde groep Vrienden met Bart Plasschaert, schepen van Vrije Tijd, als gids.

👉 Elise als enige nog levende dochter van Maurice Antony

EXPO 85 JAAR HOTELSCHOOL OOSTENDE

Waar: Stadsmuseum Oostende, Langestraat 69

Wanneer: 15 oktober 2022 tot 26 mei 2023

Openingstijden: 10 tot 12 uur, 13.30 tot 18 uur (gesloten op dinsdag)

Gratis voor de inwoners van Oostende op de eerste zondag van de maand

Opgericht in 1938 heeft de hotelschool verscheidene generaties leerlingen gevormd die, door hun kennis en hun vaardigheid, bijdroegen tot de goede naam en faam van deze school. De hotelafdeling werd toegevoegd aan het keuzepakket van de Stedelijke Vakschool en werd in het begin als uiterst gewaagd beschouwd.

De Oostendse hotelschool is daardoor de oudste Nederlandstalige hotelschool in België. De herhaalde inspanningen van

de leraars om nieuwe technieken toe te passen en moderne toestellen te leren gebruiken is de basis van het succes.

Talrijke hotelscholen werden de voorbije decennia opgericht, alle naar het Oostendse model.

Inspireer, creëer en onderneem vanuit gelijkwaardigheid, verdraagzaamheid en eerlijkheid.

Op deze krachtlijn is de huidige visie uitgewerkt en achter deze specifiek uitgekozen woorden vind je waar de hotelafdeling vandaag voor staat.

Het Ensorinstituut (met de hotelafdeling Foodbox) is een innoverende school die steeds in beweging is. Elke dag wordt er ingezet op een dynamische aanpak in de klas en op een verdere digitalisering.

De expo '85 Jaar Hotelschool Oostende' werd samengesteld door de heemkring 'De Plate'. De tentoonstelling toont een selectie uit de collectie van de heemkring, aangevuld met objecten en documenten uit privéverzamelingen.

MU.ZEE, DE COLLECTIE EEN VERRASSENDE VERZAMELING BELGISCHE KUNST VAN 1880 TOT NU

Doorlopend

Het is bijna anderhalf jaar geleden dat Mu.ZEE opnieuw open ging voor het publiek, met een volledig nieuwe scenografie en collectiepresentatie en een uniek verhaal over uitsluitend Belgische kunst van 1880 tot nu.

Met meer dan 8000 werken in het depot kan Mu.ZEE op regelmatige tijdstippen uitpakken met nieuwe collectiepresentaties. Deze dynamische collectiewissels zorgen ervoor dat er bij elk bezoek het hele jaar door altijd opnieuw iets te beleven en te zien is in Mu.ZEE. Kom er de grote kunstenaars uit de 19e, 20e en 21e eeuw ontdekken. Duik in de Belgische kunstgeschiedenis, rijk aan verhalen met en over James Ensor, Léon Spilliaert, Constant Permeke, Frits Van den Berghe, Anna Boch, Roger Raveel, Raoul De Keyser, Panamarenko, Thierry De Cordier, Raoul Servais, Lili Dujourie, Joris Ghekiëre, Jan Van Imschoot, Luc Tuymans, Fernand Knopff, Euphrosina Beernaert, Rik Wouters, Floris Jaspers, Edgard Tytgat, Paul Delvaux, Aline Bouvy, Marie-Jo Lafontaine, Walter Swennen en anderen.

JORIS GEKIERE. REIZEN OP PAPIER

Tot 27.11.2022

Het was als schilder dat Joris Ghekiere (1955-2016) bekendheid en waardering verwierf. Het is nauwelijks geweten dat hij naast een uitgebreid schildersoeuvre ook een heel rijk corpus aan werken op papier naliet. Zorgvuldig bewaarde de kunstenaar honderden schetsen, collages, tekeningen en aquarellen in een ladekast in zijn atelier, van de vroege jaren 80 tot kort voor zijn overlijden.

Meer dan 600 werken, in verschillende formaten, vervaardigd met diverse technieken en gecreëerd over een tijdspanne van meer dan 35 jaar vormen een verrassende verzameling. 'Reizen op papier' gaat dieper in op de jaren 1990-1991 waarin Joris Ghekiere een jaar lang door Azië trok. Tijdens deze maandenlange tocht werden maar liefst 170 autonome werken, maar ook talloze schetsen, ontwerpen, collages en schetsboeken gemaakt, verstuurd of meegebracht en zorgvuldig bewaard. Recent ontdekt in een grote ladekast, wordt deze verzameling werken op papier voor het eerst aan het grote publiek getoond.

**26.11.2022: finissage
boekpresentatie-lezing 'Joris Ghekiere'**

FRIENDS IN A FIELD: CONVERSATIONS WITH RAOUL DE KEYSER

17.12.2022 – 21.5.2022

Mu.ZEE nodigde de Amerikaanse gastcuratoren Douglas Fogle en Hanneke Skerath uit om het werk van de Belgische kunstenaar Raoul De Keyser te bekijken door de lens van een aantal historische en hedendaagse kunstenaars uit de hele wereld. 'Friends in a Field: Conversations with Raoul De Keyser' neemt de radicale taal van de kunstenaar van lichtheid, speelsheid en schoonheid als uitgangspunt voor een gesprek met een diverse groep kunstenaars die op verschillende manieren een vergelijkbare openheid in hun werk delen. Deze connecties vloeien vooral voort uit een gedeelde gevoeligheid en aandacht voor de fragiele ongrijpbaarheid van de wereld.

De kunstenaars in deze tentoonstelling zijn: Richard Aldrich (geb. 1975), Forrest Bess (1911-1977), Matt Connors (geb. 1973), René Daniëls (geb. 1950), Raoul De Keyser (1930-2012), Vincent Fecteau (geb. 1969), Maysha Mohamedi (geb. 1980), Rebecca Morris (geb. 1969), Betty Parsons (1900-1982), Amy Sillman (geb. 1955), Ricky Swallow (geb. 1974), Patricia Treib (geb. 1979), Luc Tuymans (geb. 1958) en Lesley Vance (geb. 1977).

Mu.ZEE.be

Open di-zo: 10:00-17:30

Gesloten maandag, 25/12 en 1/1

Na de stopzetting van 'Beaufort: de blijvers' starten we een nieuwe rubriek die we 'Oostendse grootmeesters' genoemd hebben. Met 'Ensoriana' besteden we alleen aandacht aan James Ensor, maar Oostende telt nog meer grootmeesters zoals Léon Spilliaert, Constant Permeke, Jan De Clerck en anderen, zoals Maurice Boel. Zij krijgen meer aandacht in deze nieuwe rubriek.

LÉON SPILLIAERT: EEN BUITENBEENTJE IN DE BELGISCHE KUNST (DEEL 1)

Als kunstenaar drukte Léon Spilliaert zijn stempel op de Belgische kunst uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Zijn oeuvre is op zijn minst eigenzinnig te noemen, waardoor we hem moeilijk kunnen onderbrengen in één bepaalde stijl. Het sombere en mysterieuze karakter van zijn werken laten een unieke en persoonlijke stijl zien. De groeiende belangstelling voor Spilliaerts werk laat zich de voorbije jaren sterk voelen. Solotentoonstellingen in Londen, Parijs en Berlijn betekenden voor zijn internationale belangstelling een grote stimulans. Ook bij de Vrienden van Mu.ZEE laat het werk van de kunstenaar zich niet onbetuigd. Zo zette de vereniging zich in om de museale collectie van Mu.ZEE aan te vullen met twee werken van de hand van Spilliaert: 'Vrouw met kind lezend aan tafel' (mei 1917) en 'Portret van Mejuffrouw Simonne Kremer' (1937). Respectievelijk schenkingen door de Vrienden in 2015 en 2020.

↳ Léon Spilliaert, *De duizeling*, 1908

Spilliaert onder de loep genomen en achterhalen we wat de tendensen zijn die we kunnen onderscheiden doorheen de tijd. Is er sprake van een toenemende populariteit voor Spilliaerts oeuvre of is deze belangstelling net onderhevig aan significante fluctuaties? In de volgende nummers zal de focus liggen op een verdere analyse van deze tendensen en wordt er specifiek stilgestaan bij zowel een analyse van het Belgische als het internationale toneel.

De gegevens die verzameld werden om Spilliaerts tentoonstellingen in kaart te brengen, kunnen onderverdeeld worden in solo- en groepstentoonstellingen. Zowel in binnen- als buitenland werd er gekeken welke initiatieven er werden genomen om het werk van Spilliaert in musea en galerijen tentoon te stellen. In deze analyse mogen we stellen dat de algemene trends achterhaald werden, hoewel het mogelijk is dat niet alle tentoonstellingen van private aard werden opgenomen in de samenstelling van de gegevens. Heel wat literatuur werd ter hand genomen om deze gegevens op te lijsten. Vooral tentoonstellingscatalogi van de kunstenaar, vaak voorzien van een addendum met een

lijst van gerepertorieerde tentoonstellingen, werden rijkelijk geconsulteerd. Deze werden aangevuld met de meest recente exposities met werk van Spilliaert tot 2022. De uitgebreide collecties van zowel de museumbibliotheek van Mu.ZEE als de Stadsbibliotheek van Oostende boden het nodige materiaal om deze studie aan te vatten, evenals aanvullende research op het internet.

De tentoonstellingen bij Spilliaert: een algemeen beeld

De organisatie van tentoonstellingen speelt voor kunstenaars een primordiale rol in het bevorderen van de naambekendheid. Het biedt immers een platform om eigen werk te kunnen tonen aan het grote publiek. Het toetreden als lid tot kunstenaarsverenigingen bood de nodige kansen werk te exposeren. Spilliaert trad zelf ook toe tot enkele verenigingen, maar had op artistiek vlak vaak eigenzinnige ideeën en opvattingen. Vriendschap met collega-kunstenaars bracht hem er eerder toe deel uit te maken van kringen waaronder 'Les Indépendants' en 'Le Sillon' in Brussel. Spilliaert kon zich, laat in zijn artistieke carrière, ook rekenen tot de entourage van de belangrijke vereniging van 'Kunst van Heden', in 1905 opgericht door kunstmecenas François Franck in Antwerpen.

Eigen werk kunnen tonen is één zaak, de verkoop ervan via galerijen en privéverzamelaars is een andere graadmeter in hoe de naambekendheid van de kunstenaar bevorderd kan worden. Er moet immers ook brood op de plank komen om als kunstenaar te overleven. Daarom moet de kunstenaar zich tijdens het scheppingsproces vaak aanpassen aan de wensen van het publiek.

Doordat Spilliaert een einzelgänger was, kon zijn werk moeilijk ondergebracht worden in een bepaalde stroming, wat lange tijd nadelig bleek te zijn voor de perceptie van zijn oeuvre door kunstcritici en artistieke organisaties. Spilliaert weigerde namelijk om zijn eigen persoonlijkheid te verloochenen en plaatste steevast zijn eigen artistieke visie voorop. Dit non-conformisme bij de kunstenaar zal zeker zijn stempel gedrukt hebben op hoe vaak zijn werk werd geëxposeerd, maar ook verkocht werd op de kunstmarkt.

Na de samentelling van alle binnen- en buitenlandse tentoonstellingen waar werk van Léon Spilliaert werd getoond, komen we tot de volgende grafische weergave:

De grafiek toont Spilliaerts allereerste deelname aan de Salon des Beaux-Arts in de Kursaal van Oostende tijdens de zomertentoonstelling in 1908 tot en met de meest recente tentoonstelling in het Museum de Reede in Antwerpen, met als titel 'Léon Spilliaert - De Oorsprong van het Beeld'. Dat brengt ons op een totaal van 518 tentoonstellingen. Op Belgische bodem blijkt dit te gaan over een aantal van 327 ofwel 63%

van het totaal. Voor het buitenland werden 191 initiatieven opgetekend of 37%. Het gezamenlijk cijfer voor zowel alle individuele tentoonstellingen als groepstentoonstellingen ligt op iets meer dan 500. In algemene lijnen kunnen we vaststellen dat het aantal initiatieven zeer sterk stagneert in de eerste helft van de twintigste eeuw, om daarna geleidelijk vanaf de jaren zestig in omvang toe te nemen, wat alludeert op een sterkere naambekendheid. Vooral aan de vooravond van de eeuwwisseling is dit duidelijk waar te nemen, om vervolgens een achteruitgang in de evolutie te constateren. Hoe deze algemene tendensen zich specifiek ontwikkelden, wordt in het volgende nummer van Pro Luce toegelicht.

Gregory Boite
Bestuurslid Vrienden MuZEE

In Pro Luce nr. 91 kon u op pagina 15 lezen dat de driejaarlijkse Paul Snoekprijs in 2022 werd uitgereikt aan Paul Demets voor de dichtbundel 'De landsheer van de Lethe' (2021), geïnspireerd door het werk van Léon Spilliaert. Paul Demets vond eerder al inspiratie bij kunstenaar Roger Raveel, wat resulteerde in de dichtbundel 'Het Web van Omtrek' uit 1993.

Onderstaand gedicht 'Ogenpaar' is geïnspireerd op het werk 'Tafeltje met Rode Vlek' van Roger Raveel.

*Er zit een grote rode vlek op de tafel
die vol ligt met afwezigheid.*

*De kan houdt haar arm in haar zij.
De schaar ligt voor het grijpen*

*om een gat te knippen in de werkelijkheid.
Geen tijd om te eten, omdat de tijd*

*zich niet eten laat. De appels van de oogst
zijn vergeten en de melk is over de kom*

*heen gemorst. Komt de dag dat het melkwit
de kamer zal overnemen. Als iemand*

*binnenkomt in dit grijs happen de dingen
en wij naar adem. Alles stolt.*

Paul Demets

👉 Roger Raveel, Tafeltje met rode vlek.
Olieverf op hardboard, 57x42,5 cm, 1952

📍 Garden Party, 8 juli 2022

VERNIEUWEN LIDMAATSCHAP 2023

Wij roepen u op om onze vereniging te blijven steunen door uw lidmaatschap te vernieuwen voor 2023. Gelukkig konden in 2022 alle activiteiten na twee moeilijke coronajaren weer doorgaan, onder meer met een Algemene Ledenvergadering op 21 mei en een massaal bijgewoonde Garden Party op 8 juli. Ook in 2023 doen we ons best om u weer een boeiend en veelzijdig programma aan te bieden.

De lidgelden bedragen:

- Jeugd (tot 22 jaar): 15 euro
- Individueel lid: 28 euro
- gezin, samenlevingstarief: 45 euro
- steunend lid: 50 euro
- beschermend lid: 150 euro

BE 16 0012 0908 3374

Inlichtingen bij penningmeester
Joël Nieuwenhuyse
(tel. 059 80 30 61)

VOORDELEN VAN HET LIDMAATSCHAP

Wat krijgt u nu al?

Jaarlijks is er de **Algemene Ledenvergadering** (in 2022 op zaterdag 21 mei) met een gastspreker en/of een feesttoespraak door de voorzitter, met muzikale omlijsting, receptie en feestmaal.

Een ander topmoment is de **Garden Party** in de Venetiaanse Gaanderijen, na een geleid bezoek aan de tentoonstelling van dat moment (in 2022 op vrijdag 8 juli: de expo 'Door de lens van Antony').

En wat bieden wij u nog?

- Ons driemaandelijks tijdschrift *Pro Luce*, met nieuws over kunst en cultuur in Oostende
- Onze museumreizen: KMSKA (15/10/2022)
- Gratis geleide bezoeken in Mu.ZEE, de Venetiaanse Gaanderijen, het Stadsmuseum, het Ensorbelevingscentrum.
- Bezoek aan privécollecties
- Gratis atelierbezoeken: weer te plannen in 2023
- Gratis toegang tot alle tentoonstellingen in Mu.ZEE + Permekemuseum en uitnodiging voor de opening ervan, zoals de opening van de expo Joris Ghekiere in Mu.ZEE op 01/07/2022.

- Gratis bijwonen van lezingen in Mu.ZEE of in de Forumzaal van de Bibliotheek Kris Lambert
- Reductie op de toegang tot het Ensorbelevingscentrum: € 8 i.p.v. € 10/12 (weekend)
- 5% korting bij boekhandel Corman
- Korting op een jaarabonnement van HART, tijdschrift voor hedendaagse kunst in België en omgeving: € 85 i.p.v. € 99

Wat komt daar nog bij door de overeenkomst met de Raad van Bestuur van Mu.ZEE?

- 10% korting op aankopen in de museumshop van Mu.ZEE
- Uitnodiging voor lezingen, symposia en allerlei nevenactiviteiten van de Vrienden in Mu.ZEE

Kortom, u verdient uw lidgeld dubbel en dik terug met ons rijke aanbod aan activiteiten! Daarom blijven wij u graag als lid verwelkomen in 2023.

Het bestuur

📍 Van links naar rechts: Jacques Mertens, uittredend voorzitter; Martine Meire, nieuwe voorzitter; Johan Van Roose, secretaris en Joël Nieuwenhuyse, penningmeester

📍 Het bestuur van de Vrienden van Mu.ZEE in 2022

FACEBOOKPAGINA VOOR 'DE VRIENDEN MU.ZEE'

De Vrienden Mu.ZEE

@vriendenmu.zee - Museum

Bericht versturen

Voortaan beschikken we over een gloednieuwe Facebookpagina! Als vereniging kunnen we natuurlijk niet achterblijven en trekken we ook de kaart van de sociale media. Aanvullend op het tijdschrift Pro Luce willen we hiermee een groter bereik bewerkstelligen en sneller mensen op de hoogte stellen van belangrijke mededelingen en activiteiten. Dit kan door de pagina 'De Vrienden Mu.ZEE' op Facebook leuk te vinden.

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen

Het wereldberoemde Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen heropent op 24 september 2022 de deuren na een jarenlange renovatie. We organiseren een groepsbezoek met bus op **zaterdag 15 oktober** en volgen de gidsen voor een rondleiding De Schoonste Toer, langs de topwerken van het museum.

In de namiddag bezoeken we het museum De Reede. De collectie bestaat uit werken op papier: litho's, gravures, etsen, houtdrukken en tekeningen van meer dan een dozijn kunstenaars uit zeven landen op drie continenten en overspant vijf eeuwen van de 17e tot en met de 21e. Kern van de collectie zijn een 150-tal werken van drie van de grootste graveurs aller tijden. Onder hen drie kunstenaars die elk de mens als doelwit hebben: Francisco Goya en Félicien Rops de medemens, de maatschappij ontledend, Edvard Munch zichzelf, binnenstebuiten kerend.

Dagprogramma 15 oktober 2022

- 8.00 uur: vertrekt aan de busparking bij het Maritiem Instituut
- 10.00-12.00 uur: geleid bezoek in het KMSKA
- 12.30-14.30 uur: lunch
- 15.00-17.00 uur: geleid bezoek aan de vaste collectie van het museum De Reede.
- 18.00 uur: terugreis
- 20.00 uur: voorziene aankomst in Oostende, parking Maritiem Instituut

De deelnameprijs bedraagt **98 euro** (inclusief bus, twee geleide bezoeken, toegangstickets, lunch)

Deelnemers die een Vlaamse Museumpas kunnen tonen aan de kassa op 15 oktober, betalen **65 euro**.

Het aantal plaatsen is beperkt. Vlug inschrijven is de boodschap! De inschrijvingen worden afgesloten op 30 september. U bent pas ingeschreven als u het bedrag van deelname hebt gestort op de rekening van Vrienden Mu.ZEE: BE16 0012 0908 3374.

Wilt u ook een mail sturen met de bevestiging van uw deelname naar: meire.martine@gmail.com. U ontvangt van mij dan nog een gedetailleerde dagplanning.

Martine Meire
voorzitter

PRO LUCE

Lidmaatschap

Jeugd (tot 22 jaar)	15 euro	Steunend lid	50 euro
Individueel lid	28 euro	Beschermend lid	150 euro
Gezin samenlevingsstarief	45 euro		

Inlichtingen bij de penningmeester Joël Nieuwenhuysse (tel. 059 80 30 61)

Redactieraad

Martine Meire (voorzitter), Willy Bosschem, Johan De Vylder, Jacques Mertens Valère Prinzie, Femke Simonis (redactiesecretaris).

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdrage.

Logo en emblemata: Willy Bosschem

Druk: Lowyck, Archimedesstraat 53, 8400 Oostende

Fotoverantwoording: Valère Prinzie

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 26 juli 1990 (Nr. 11538) en aangepast in het nr. van 15 juli 1999 (Nr. 10699), gewijzigd in het kader van de wet op de v.z.w.'s op 15 januari 2005, gewijzigd op 21 februari 2009 (Nr.11533), op 22 februari 2014, op 8 augustus 2016 en op 9 november 2016.

Deze vereniging is aangesloten bij de "Federatie van Vrienden der Musea van België" en bij de "Cultuurraad Oostende".

Maatschappelijke zetel: p.a. Martine Meire, voorzitter
Roekstraat 4, 8400 Oostende

Secretariaat: Johan Van Roose, Romestraat 11, 8400 Oostende
johan.vanroose@muzee.be of 0497 59 55 76

Penningmeester: Joël Nieuwenhuysse, jnieuwenuysse@telenet.be

Bankrelatie Vrienden Mu.ZEE

p.a. Albatrosstraat 10, 8400 Oostende

IBAN: BE16 0012 0908 3374, BIC: GEBABEBB

Ondernemingsnummer: 0443073531

iedere dag open
van 9.00u tot 23.00u
keuken open tot 23.00u
Hendrik Serruyslaan 18 A
8400 Oostende
Reservaties & info
0496 25 84 88
cultuurcafe@degrotestpost.be

MEESSCHAERT & PARTNERS

OUTPLACEMENT EN LOOPBAANBEGELEIDING
www.meesschaert.be +32 475 97 67 06

TAFERELEN UIT HET LEVEN VAN CHRISTUS

De tekening op de cover van deze Pro Luce, 'La seinte famille', maakt deel uit van een reeks van 32 tekeningen 'Tafereelen uit het leven van Christus', die James Ensor tussen 1910 en 1913 realiseerde. Elke tekening is uitgevoerd in rood potlood, waarvan verschillende aangevuld met blauw, groen of geel potlood.

Qua geest en stijl verschillen ze heel klassiek of conventioneel qua compositie, soms gebaseerd op werken van oude meesters. Andere zijn 'Ensoriaans' van geest en opgebouwd met komische figuren of groteske tronieën. Bepaalde tafereelen werden door Ensor al vóór 1910 in beeld gebracht in olieverf, terwijl andere na 1913 model stonden voor latere schilderijen. In 1921 werd van deze tekeningen een album van lithografieën gedrukt, uitgegeven door de Galerie Georges Giroux in Brussel. De reeks tekeningen werd al ruim vijftig jaar niet meer tentoongesteld. Dankzij de gulle bruikleen uit een privéverzameling kan het James Ensorhuis de volledige reeks nu aan het publiek voorstellen. De tentoonstelling loopt van donderdag 22 september t.e.m. zondag 20 november 2022.

↗ Ensor, La seinte famille, 1910-1913.
onderling sterk. Sommige zijn heel klassiek of conventioneel qua compositie, soms gebaseerd op werken van oude meesters. Andere zijn 'Ensoriaans' van geest en opgebouwd met komische figuren of groteske tronieën. Bepaalde tafereelen werden door Ensor al vóór 1910 in beeld gebracht in olieverf, terwijl andere na 1913 model stonden voor latere schilderijen. In 1921 werd van deze tekeningen een album van lithografieën gedrukt, uitgegeven door de Galerie Georges Giroux in Brussel. De reeks tekeningen werd al ruim vijftig jaar niet meer tentoongesteld. Dankzij de gulle bruikleen uit een privéverzameling kan het James Ensorhuis de volledige reeks nu aan het publiek voorstellen.

De tentoonstelling loopt van donderdag 22 september t.e.m. zondag 20 november 2022.

Martine Meire, voorzitter

Antwerpenstraat 2,
8400 Oostende
Tel. 0484 65 50 14

n.v. **VAN SCHOOTE**
Verzekeringsadviseurs
Alle verzekeringen

Alfons Pieterslaan 90-92
8400 Oostende
Tel. 059 70 40 54
Fax 059 70 67 72
a.vanschoote@vanschoote.be

Vlaamse Kamer van Koophandel
Sint-Jansstraat 100, 2000 Antwerpen

Antwerpen 1, 2000 Oostende
03320401

www.vkko.be

www.vkko.be